

A VII-A REUNIUNE A COMISIEI MIXTE ROMÂNNO-SLOVACE DE ISTORIE

Arad-Nădlac, 22-26 mai 2006

Comisia Mixtă de Istorie Româno-Slovacă, instituită în baza acordurilor de colaborare existente între Academia Română și Academia Slovacă de Științe, și-a desfășurat lucrările Celei de a VII-a Reuniuni la Arad-Nădlac în zilele de 22-26 mai 2006, în conformitate cu cele stabilite prin Protocolul Sesiunii anterioare de la Bratislava din mai 2004. Tema recentei Reuniuni a dezbătut problematica *Solidarității mișcărilor naționale în Europa Centrală și de Sud-Est. Congresul Naționalităților din anul 1895 și Clubul Parlamentar al românilor, slovacilor și sârbilor de la Budapesta, 1906*. S-a subliniat de către ambele părți oportunitatea dezbaterii acestei teme la un veac după derularea momentelor de colaborare româno-slovace menționate.

Delegația română a fost alcătuită din prof. univ. dr. Nicolae Edroiu, membru corespondent al Academiei Române, președintele părții române în Comisie, prof. dr. Corneliu Mihai Lungu, directorul general al Arhivelor Naționale ale României, prof. dr. Eva Mârza de la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, secretara Comisiei, CȘ I dr. Simion Retegan, CȘ. I dr. Gelu Neamțu și CȘ. I dr. Stelian Mândruț de la Institutul de Istorie „G. Barițiu” din Cluj-Napoca, prof. dr. Alexandru Roz de la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, prof. dr. Pavel Huszarik și prof. Nicoleta Huszarik de la Liceul din Nădlac și Ondrej Štefanko, președintele Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko” a Slovacilor din România.

Din partea slovacă au participat dr. Milan Krajčovič, președintele părții slovace în Comisie, dr. Milan Podrimavsky, director adjunct al Institutului de Istorie al Academiei Slovace de Științe din Bratislava, dr. Daniela Kodajová și dr. Alžbeta Sedliaková de la același Institut, dr. Miroslav Peknik (doar prin textul comunicării sale), precum și dr. Peter Kartous, directorul general al Arhivelor Slovace din Bratislava, a cărui comunicare a fost prezentată de dr. Peter Zoričák, adjunctul directorului general al Arhivelor Slovace.

Referatele de bază prezentate în cadrul lucrărilor Reuniunii au privit *Solidaritatea româno-slovacă: Congresul Clubului Naționalităților 1895-1906* (Milan Krajčovič), *Colaborarea româno-slovacă în Parlamentul de la Budapesta între anii 1906-1910* (Stelian Mândruț), *Solidaritatea ceho-slovacă la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea* (Miroslav Peknik), *Radicalizarea politicii oficiale maghiare față de naționalități în timpul Guvernului Bánffy* (Simion Retegan), *Solidaritatea slavă cu slovacii* (Milan Podrimavsky), *Solidaritatea ruso-slovacă la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea* (Daniela Kodajová), *Activitatea lui Gustáv Augustiny ca ziarist la „Tribuna Poporului” din Arad 1897-1900. Rolul său în solidaritatea mișcărilor naționale ale românilor și slovacilor* (Gelu Neamțu). Rezultate ale unor cercetări mai îndelungate în timp ale autorilor acestor comunicări, ele au relevat momentele esențiale ale colaborării

„Anuarul Institutului de Istorie «G. Barițiu» din Cluj-Napoca”, tom. XLVI, 2007, p. 519–543

dintre români și slovaci, precum și ale acestora cu alte popoare din regiune în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea și în primul din cel următor, răstimp istoric edificator pentru afirmarea solidarității dintre popoarele nemaghiare din Monarhia austro-ungară împotriva regimului dualist care le-a privat de drepturi politice elementare. Totodată s-a subliniat semnificația acestei colaborări pentru abandonarea liniei politice mai vechi, a pasivismului, și trecerea la activism, cu care se deschide o etapă nouă în lupta politico-națională a românilor și slovacilor în perioada premergătoare anului 1918, care a consacrat destrămarea regimului dualist din Monarhie, devenit anacronic, constituind acum o stăvilă în calea modernizării societății din teritoriile înglobate.

Din discuțiile purtate și concluziile prezentate la sfârșitul Reuniunii au rezultat aprecieri deosebit de pozitive asupra nivelului științific înalt al comunicărilor, informației documentar-istorice, în parte inedită, oferită acum istoriografiei problemei, utilității și semnificației deosebite a cercetării momentelor comune din istoria românilor și slovacilor. Volumul cuprinzând lucrările Reuniunii va reprezenta o contribuție istoriografică notabilă în problematica abordată de istoricii participanți.

Pe parcursul lucrărilor Reuniunii s-au făcut ample informări asupra principalelor rezultate ale istoriografiei române și slovace din anii 2004-2006, asupra temei aflate în dezbatere, precum și în legătură cu fondurile arhivistice existente în România și Slovacia referitoare la problematica istorică discutată – prin directorii Arhivelor Naționale din România și Slovacia prezenți la această întrunire științifică.

Dat fiind locul desfășurării lucrărilor Reuniunii – Aradul și Nădlacul – din programul ei nu puteau lipsi comunicări privind trecutul românilor și slovacilor din zonă, care au conviețuit aici vreme de două secole. Comunicarea privind *Participarea slovacilor din părțile Nădlacului la mișcarea națională românească și Unirea de la 1918* (Alexandru Roz), precum și cele despre *Viața și activitatea lui Gustáv Augustiny*, respectiv despre *Jozef Gregor Tajovský* (prezentate de Nicoleta Huszarik și respectiv Pavel Huszarik) au adus material informațional-istoric nou, din surse locale, creionând aspecte mai puțin cunoscute până acum.

La ședințele de lucru, interne, ale Comisiei Mixte de Istorie Româno-Slovace au fost relevate rezultatele colaborării dintre istoricii români și slovaci în răstimpul care marchează intervalul dintre Reuniunea a VI-a de la Bratislava din mai 2004 și cea de a VII-a de la Arad-Nădlac din mai 2006, colaborare concretizată prin schimburi de informații bibliografice, întâlniri anuale între cei doi copreședinți ai Comisiei ș. a. S-a convenit asupra utilității lărgirii în perioada următoare a formelor de colaborare dintre istoricii români și slovaci prin intermediul Comisiei, atât în sfera informării științifice reciproce asupra rezultatelor înregistrate în istoriografiile celor două țări, cât și în privința abordării tematicii istorice de interes comun.

Vizita efectuată la Direcția Județeană Arad a Arhivelor Naționale ale României, unde au putut fi consultate piese arhivistice de mare valoare, unele referitoare la istoria slovacilor din zonă, a constituit un moment important al Programului Reuniunii. Cu acest prilej s-au stabilit contacte între istoricii și arhiviștii din cele două țări, care urmează să faciliteze consultarea de către cercetătorii români și slovaci a fondurilor arhivistice care interesează programele științifice pentru reconstituirea fenomenelor și proceselor istorice în care s-au găsit antrenați români și slovaci deopotrivă.

De mare efect științific și nu numai a fost vizita la Nădlac – jud. Arad, unde s-a vizitat sediul Societății Culturale și Științifice „Ivan Krasko” a slovacilor din România și al

Uniunii slovacilor și cehilor din România, editura, tipografia și revistele slovace care se tipăresc aici, stabilindu-se proiecte de legături și colaborare ale istoricilor din Comisia Mixtă Româno-Slovacă de Istorie pentru viitor. Președintele Societății „Ivan Krasko” din Nădlac, Ondrej Štefanko, a prezentat activitățile culturale și programele de cercetare științifică în plan istoric, etnografic, cultural-artistic și literar-lingvistic în care sunt antrenați oameni de cultură și specialiști din România și țările învecinate (Ungaria, Serbia, nu în ultimul rând Slovacia) pentru mai buna cunoaștere a trecutului și prezentului slovacilor din România, a conviețuirii lor cu românii și alte grupuri etnice din regiune.

În ziua de 25 mai 2006 s-a semnat Protocolul Reuniunii Comisiei, prin care se apreciază în mod deosebit foarte buna organizare a Reuniunii, programul de vizite la obiective istorico-artistice oferite de municipiul Arad și împrejurimile lui, cum au fost Muzeul „Vasile Goldiș”, Muzeul Turmului de Apă, monumentele închinat lui Vasile Goldiș, Eroilor români din 1944, Muzeul Etnografic din Nădlac-Arad, Castelul Macea. În cursul acestor deplasări s-a putut constata buna conviețuire dintre români, slovaci și alte naționalități din zonă.

Se cuvine subliniată grija deosebită a gazdelor, Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, pentru asigurarea bunei desfășurări a lucrărilor Comisiei, implicarea personală a rectorului acesteia, prof. univ. dr. Aurel Ardelean.

S-a convenit ca la Reuniunea următoare a Comisiei, cea de a VIII-a, propusă a se desfășura în mai 2008 la Bratislava, să fie dezbătută tema: *Încercări de reformare a blocului răsăritean din anul 1968. Condiții și urmări pentru Europa*, dată fiind împlinirea a 40 de ani de la „Primăvara de la Praga”.

Nicolae Edroiu

membru corespondent al Academiei Române
Președintele Părții Române
în Comisia Mixtă de Istorie Româno-Slovacă